

STORTINGET

Innst. 418 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:231 S (2024–2025)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om tiltak for å løse mikroplastkrisen

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en oversikt over det totale omfanget av utslipp av mikroplast i Norge og fremsette et forpliktende mål om en betydelig utslippsreduksjon.
2. Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å få ned mikroplastutslippet fra de mest betydelige kildene, slik som bildekk, maling og tekstiler.
3. Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag om et mikroplastfond etter modell av NO_x-fondet.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette et gummigranulatfond der fotballklubber og kommuner kan søke om midler til ombygging og rehabilitering av kunstgressbaner til mikroplastfrie systemer.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som vil føre til rask utfasing av ikke-essensiell plast, prioritert etter farepotensial for natur og mennesker.
6. Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med relevante aktører, styrke forskningen på tiltak for å redusere utslipp av og menneskelig eksponering for plast og plastkjemikalier.

7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fase ut salget av produkter som lekker mikroplast og plastkjemikalier, slik som plastleker, matemballasje og husholdningsprodukter som skjærefjører og kjøkkenredskap.
8. Stortinget ber regjeringen sikre at nye kjemikalier alltid må godkjennes før produkter som inneholder kjemikaliene, selges på markedet, fremfor dagens praksis, hvor man må forby farlige kjemikalier først når de er identifisert som farlige.
9. Stortinget ber regjeringen pålegge alle produsenter av produkter som gjør at folk får i seg mikroplast og miljøgifter, å merke dette tydelig på produktene.
10. Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om plast, herunder mikroplast.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 24. april 2025 til Klima- og miljødepartementet ved statsråd Andreas Bjelland Eriksen bedt om en vurdering av de ti forslagene fremmet i representantforslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 6. mai 2025. Komiteen inviterte til skriftlige høringsinnspill i saken og mottok seks innspill.

Sakens dokumenter, inkludert de skriftlige innspillene, er tilgjengelige på sakssiden på Stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, lederen Ingvid

Kjerkol, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal og Sigurd Kvammen Rafaelsen, fra Høyre, Kari Sofie Bjørnsen, Michael Tetzschner, Bård Ludvig Thorheim og Ove Trellevik, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Lisa Marie Ness Klungland og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, May Helen Hetland Ervik og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til at mikroplast er et kjent og viktig miljøproblem. Mikroplast er små plastfragmenter som har vært tilsatt i produkter, eller som dannes når større plastbiter brytes ned av sollys, vær og slitasje. Mikroplast finnes særlig i havet og er funnet i alle verdens havområder. Den finnes i vannoverflaten, i vannsøylen, i is, på strender og i marine sedimenter. I Norge finner man mikroplast også i ferskvann, jord og avløpslam.

Komiteen understreker at det finnes mange kilder til mikroplast i Norge. En stor kilde til mikroplast er slitasje fra bildekk, og en annen er gummigranulat fra kunstgressbaner.

Mikroplast fra en rekke andre kilder havner i avløpet og kommer seg gjennom renseanlegget og ut i havet. Dette er gjerne mikroplast som stammer fra kosmetikk, maling og tekstiler. Om denne mikroplasten ikke havner i havet, havner den gjerne i avløpslammet som brukes på grøntarealer og i jordbruket. Miljødirektoratet skriver at anslag fra 2020 viser at det slippes ut omtrent 19 000 tonn mikroplast fra ulike prosesser på land i Norge hvert år.

Komiteen viser til at forslagsstillerne fra Miljøpartiet De Grønne fremmer ti forslag for å styrke innsatsen mot mikroplast. Forslagene dreier seg blant annet om å få bedre oversikt over omfanget og om å innføre støtteordninger mot mikroplast, økt statlig planlegging mot mikroplast, mer forskning, nasjonale godkjenningsordninger og strengere pålegg til produsenter.

Komiteen viser til vurdering av forslagene fra klima- og miljøministeren av 6. mai 2025. Statsråden understreker sin store bekymring for mikroplastproblemet.

Komiteen merker seg at statsråden mener kunnskapen om omfanget av mikroplast har blitt mye større siden innføringen av et overvåkningsprogram i 2021. Når det kommer til regulering og ordninger for godkjenning av produkter, lener regjeringen seg i stor grad på samarbeidet med de andre landene i EØS-området, men det ses også på nasjonale tiltak i blant annet utslippstillatelser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Miljøpartiet De Grønne, merker seg videre at grunn-

laget for et fond, etter modell av NO_x-fondet, i dag ikke er der fordi man har for dårlig oversikt over kildene til mikroplast.

Flertallet merker seg også at regjeringen jobber med en handlingsplan for å gå vekk fra gummigranulat på kunstgressbaner, og at det deles ut store midler til kunstgressanlegg gjennom spillemidlene.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, registrerer at statsråden mener at det på nåværende tidspunkt ikke er hensiktsmessig å utarbeide en egen stortingsmelding om temaet, og viser til en eksisterende strategi for plast.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet deler forslagsstillerens bekymring for mikroplast som miljø- og helseproblem og viser til regjeringen, som arbeider bredt og systematisk for å redusere utslipp og styrke kunnskapsgrunnlaget. Disse medlemmer viser til eksisterende strategier og pågående arbeid gjennom nasjonale tiltak og internasjonalt samarbeid og mener det ikke er hensiktsmessig å vedta flere av de foreslåtte tiltakene før kunnskapsgrunnlaget er styrket, da dette vil føre til økt byråkrati og mer arbeid på de samme folkene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at gjeldende plaststrategi ble lagt frem av regjeringen Solberg i 2021. I brev til komiteen fra klima- og miljøministeren av 6. mai 2025 skriver statsråden:

«Regjeringens politikk for å få ned utslippene av mikroplast er beskrevet i Norges plaststrategi. De fleste tiltakene er fulgt opp eller under arbeid.»

Disse medlemmer mener derfor at det er behov for å fornye og forsterke strategien slik at vi kan få mer kunnskap, bedre oversikt og forsterkede tiltak i årene som kommer.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fornye og forsterke plaststrategien fra 2021.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti understreker viktigheten av og behovet for å få på plass en total oversikt over utslipp av mikroplast i Norge. Mikroplast er overalt, i lufta vi puster inn, vannet vi drikker, og maten vi spiser. Mikroplast tas opp i kroppen vår og transporteres til ulike organer via blodet. Plastpartikler er funnet i

organer som lunger, lever, lymfesystemet, reproduktive organer, hjerte og hjerne samt i morsmelk. Plasten kan inneholde titusenvís av forskjellige kjemikalier, der mange kan ha helseskadelige effekter. Forskningen på feltet er likevel flere steder i startgropen og må styrkes for å få enda mer inngående kunnskap om mulige konsekvenser og om virkningsfulle tiltak for å redusere utslipp.

En oversikt over totale utslipp fra ulike kilder i Norge vil gi et langt bedre kunnskapsgrunnlag enn i dag for å forstå hvilke tiltak som vil være mest virkningsfulle overfor ulike sektorer som i dag er kilder til mikroplastutslipp. Det vil også gi et bedre kunnskapsgrunnlag for alt fra eventuell skattlegging av utslipp og til andre tiltak for å få redusert utslipp. I dag er det store kunnskapshull for hvor utslipp kommer fra, og hvilke aktører som er ansvarlige. Kunnskapen som eksisterer, er i stor grad fra forskningsmiljøer eller konsultantselskaper som arbeider med problematikken, men som mangler både systematisk metodikk og politisk mandat til å ta tak i problemet. Til sammenligning har staten gjennom underliggende etater i dag solide tall på utslipp av klimagasser i Norge. Det er liten grunn til at staten ikke skal utarbeide oversikt over andre typer utslipp som kan ha svært negative effekter for mennesker og miljø om det ikke tas tak i, på lik linje med klimakrisen. En overordnet oversikt bør også på plass for å videre kunne skape et kunnskapsgrunnlag for et fremtidig nasjonalt mål om utslippsreduksjon, som disse medlemmer mener må på plass for å sette tydelige nasjonale ambisjoner om å redusere utslipp. Mikroplast kan utgjøre en stor trussel ved at partiklene aldri brytes helt ned, noe som på sikt kan medføre at mengdene i sirkulasjon kun øker når det tilføres stadig mer forurensning fra nye plastprodukter som selges. Et slikt nasjonalt mål kan også bidra til at andre land følger Norges eksempel og innfører lignende mål og påfølgende virkemidler.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en oversikt over det totale omfanget av utslipp av mikroplast i Norge og fremsette et forpliktende mål om en betydelig utslippsreduksjon.»

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med relevante aktører, styrke forskningen på tiltak for å redusere utslipp av og menneskelig eksponering for plast og plastkjemikalier.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil påpeke at bildekk, maling og tekstiler er de mest betydelige kil-

dene til utslipp, ifølge forskning fra de siste årene. I dag finnes det svært få planer og virkemidler for å få ned utslippene fra disse kildene, og næringene som lager slike produkter, har få reguleringer, virkemidler og insentiver å forholde seg til for å få til en omstilling der utslippsnivåene reduseres. Det er ingen tydelige mål og tiltak i dag innenfor disse næringene for å kutte utslippene. Disse medlemmer mener at disse utslippene i særlig grad bør prioriteres raskt som følge av de store kvantitetene med utslipp som havner i natur og levende vesener, også før det foreligger mer kunnskap om totale utslipp.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å få ned mikroplastutslippet fra de mest betydelige kildene, slik som bildekk, maling og tekstiler.»

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser videre til at NO_x-fondet er en norsk ordning som ble opprettet i 2008 for å redusere utslipp av nitrogenoksider (NO_x) fra næringslivet. Fondet ble etablert som et samarbeid mellom staten og flere næringsorganisasjoner for å hjelpe bedrifter med å finansiere tiltak som reduserer NO_x-utslipp. Modellen har vært vellykket, og siden oppstarten i 2008 og fram til 2023 har fondet bidratt til at NO_x-utslippene i Norge er redusert med 38 pst., ifølge SSB. Forslagsstillerne mener en tilsvarende modell bør vurderes for mikroplast, ved at næringslivet som er ansvarlig for utslipp, betaler midler til et mikroplastfond som brukes til å finansiere tiltak for å redusere utslipp fra næringslivet. Det er både en rettferdig måte å få forurensere som i dag ikke betaler for utslipp til å betale, og et målrettet virkemiddel for å gjøre utslippsfrie alternativer mer lønnsomme.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag om et mikroplastfond etter modell av NO_x-fondet.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at EU har vedtatt et forbud mot gummigranulat fra 2031 som påfører norske breddeidrettsklubber store utgifter. Totalkostnaden for å rehabilitere alle landets kunstgressbaner innen 2031 er anslått til 7,3 mrd. kroner. Driftskostnadene etter omlegging kan også øke. Norsk fotball ønsker selv å ta en aktiv del i omstillingen, men mener også at økt statlig finansiering må til for å dekke fotballklubbenes merkostnader. Hvis staten ikke tar deler av ansvaret, kan idretten selv bli skadelidende over hele landet. Stortinget vedtok enstemmig høsten 2023 å gå inn for en handlingsplan som skulle hjelpe norsk fotball å omstille seg vekk fra

gummigranulat, der regjeringen skulle legge frem virkemidler for omstillingen. Planen har uteblitt så langt, men ventes før sommeren 2025. Da det er uvisst hvilke virkemidler handlingsplanen vil ha, ønsker disse medlemmer at Stortinget uansett får tatt stilling til opprettelsen av et gummigranulatfond. Et slikt fond kan da inngå som et tilleggsvirkemiddel til regjeringens handlingsplan hvis dette ikke blir en del av den. Fondet kan også finansieres direkte av forurensere, eller f.eks. som et spleiselag bestående av næringsliv, kommuner, stat og idretten selv.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette et gummigranulatfond der fotballklubber og kommuner kan søke om midler til ombygging og rehabilitering av kunstgressbaner til mikroplastfrie systemer.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener at plastbruk i mange tilfeller er nødvendig der det er få eller ingen alternativer, men vil samtidig også understreke at plast i en rekke tilfeller enkelt kan erstattes av andre produkter og materialer. Særlig gjelder dette produkter folk er i kontakt med daglig, hvor alternativer i alt fra trevirke, metall og glass er tilgjengelig. Forskning viser at mange forbrukerprodukter lekker mikroplast og helseskadelige kjemikalier fra plast over i mennesker og dyr som er i kontakt med disse. Mange av disse produktene er i folks hjem og tilhører produktgrupper innenfor mat- og drikkesegmentet som fører til direkte eksponering. Skjærebrett og vannkokere i plast er to av mange eksempler på produkter som fører til direkte utslipp av plast fra mat og drikke til menneskekroppen, men der det finnes en rekke alternativer. Disse medlemmer mener at myndighetene raskt bør sørge for at produkter som fører til utslipp av mikroplast med påfølgende mulige helseskader, må fases ut når dette heller ikke vil føre til særlige ulemper for forbrukere og næringslivet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som vil føre til rask utfasing av ikke-essensiell plast, prioritert etter farepotensial for natur og mennesker.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fase ut salget av produkter som lekker mikroplast og plastkjemikalier, slik som plastleker, matemballasje og

husholdningsprodukter som skjærefjoler og kjøkkenredskap.»

Disse medlemmer mener dagens tilstand, hvor nye og ukjente kjemikaliegrupper i plast og andre mulige miljøgifter i produkter kommer ut på markedet uten å aktivt godkjennes som trygge først, er uholdbar. Dagens praksis fører til at aktører i bl.a. kjemisk industri og plastindustrien kontinuerlig lager nye kjemikaliesammensetninger. Dette gjør også at regelverk og forbud enkelt kan omgås om noen kjemikaliegrupper forbys. Det fører til en omvendt bevisbyrde der forskere og myndigheter må bruke ressurser på å påvise at noe er utrygt, fremfor at det er næringsaktørene selv som må bevise at deres produkter er trygge. Konsekvensen av at dette ikke reguleres i riktig rekkefølge, er at vi ikke vet hva svært mange av produktene som folk er i kontakt med daglig, inneholder. Dette kan skape såkalte «cocktail-effekter» av ulike utrygge stoffer som påvirker og forsterker hverandre, og som kan utgjøre en stadig større helserisiko. Et forskningsprosjekt ved NTNU klarte kun å identifisere rundt 600 av ca. 50 000 ulike kjemiske komponenter som ble identifisert i rundt 30 forbrukerprodukter i plast som svært mange er i kontakt med daglig. Forskeren Martin Wagner ved NTNU understreket alvoret ved funnene: «Å finne såpass mange kjemiske stoffer i så få produkter, er ganske sykt.» Prosjektet viste også at stoffene kunne ha en sammenheng med manglende forbrenning og påfølgende overvekt og fedme. Dette er kun ett av mange eksempler på ulike negative helseeffekter plast kobles til.

Disse medlemmer vil påpeke at de viktigste reguleringsreguleringene på sikt må være overnasjonale for å sikre at det etableres bedre rutiner for godkjenning av produkter og kjemikalier internasjonalt, men mener også at Norge kan og må gå foran for å beskytte norske innbyggere raskere enn overnasjonale reguleringsprosesser vil gjøre. Dette kan også gjøres i samråd med andre land som ønsker å gå foran i samråd med Norge.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at nye kjemikalier alltid må godkjennes før produkter som inneholder kjemikalierne, selges på markedet, fremfor dagens praksis, hvor man må forby farlige kjemikalier først når de er identifisert som farlige.»

Disse medlemmer uttrykker bekymring for at det for norske forbrukere virker vanskelig å forstå hvilke produkter som slipper ut mikroplast og miljøgifter, selv om mange ønsker å ta sunne valg i hverdagen. Man trenger et betydelig kunnskapsgrunnlag for å kunne være sikker på at man velger produkter uten skadelige helseeffekter i dag. Denne kompetansen har de færreste. Disse medlemmer mener det er behov for en fysisk

merkeordning som tydelig kan vise om produkter forbrukere er i kontakt med, fører til utslipp av mikroplast eller ulike miljøgifter, slik at det blir enklere for de som ønsker å velge vekk slike produkter. En slik merkeordning kan enten gå inn som del av eksisterende merkeordninger eller etableres som en egen merking. Disse medlemmer mener at det er viktig at en slik merkeordning er enkel å se på selve produktene, og at merkeordninger ikke utelukkende belager seg på digitale løsninger som kan utestenge enkelte grupper av befolkningen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen pålegge alle produsenter av produkter som gjør at folk får i seg mikroplast og miljøgifter, å merke dette tydelig på produktene.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener at mikroplastutfordringen er tverrsektoriell og treffer samfunnet på flere fronter samtidig. Utfordringene man står overfor, vil kreve stor innsats i en rekke sektorer og må pågå parallelt. En rekke departementer vil ha oppgaver og ansvarsområder som påvirkes negativt av mikroplast, og der de vil være ansvarlige for ulike løsninger. Det er behov for en overordnet styring og plan som setter rammene for oppfølging av mikroplastkrisen i sektorene. En ramme for overordnet styring i ulike sektorer kan settes gjennom en stortingsmelding som både tar for seg pågående tiltak og fremtidige tiltak, og som danner kursen for det som bør bli Norges banebrytende arbeid for å demme opp for skadelige utslipp og konsekvenser av mikroplast. Disse medlemmer mener også at et slikt rammeverk kan ha positive følgeeffekter ut over våre egne landegrenser om andre land ønsker å følge Norges eksempel.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om plast, herunder mikroplast.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fornye og forsterke plaststrategien fra 2021.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å få ned mikroplastutslippet fra de mest betydelige kildene, slik som bildekk, maling og tekstiler.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som vil føre til rask utfasing av ikke-essensiell plast, prioritert etter farepotensial for natur og mennesker.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om plast, herunder mikroplast.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utarbeide en oversikt over det totale omfanget av utslipp av mikroplast i Norge og fremsette et forpliktende mål om en betydelig utslippsreduksjon.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette et gummigranulatfond der fotballklubber og kommuner kan søke om midler til ombygging og rehabilitering av kunstgressbaner til mikroplastfrie systemer.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fase ut salget av produkter som lekker mikroplast og plastkjemikalier, slik som plastleker, matemballasje og husholdningsprodukter som skjærefjeler og kjøkkenredskap.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen sikre at nye kjemikalier alltid må godkjennes før produkter som inneholder kjemikalierne, selges på markedet, fremfor dagens praksis, hvor man må forby farlige kjemikalier først når de er identifisert som farlige.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen pålegge alle produsenter av produkter som gjør at folk får i seg mikroplast og miljøgifter, å merke dette tydelig på produktene.

Forslag fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 10*

Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag om et mikroplastfond etter modell av NO_x-fondet.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med relevante aktører, styrke forskningen på tiltak for å redusere utslipp av og menneskelig eksponering for plast og plastkjemikalier.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 27. mai 2025

Ingvild Kjerkol

leder

Sofie Marhaug

ordfører

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/1753-

Dato
6. mai 2025

Vurdering av Dokument 8:231 S (2024-2025) om tiltak for å løse mikroplastkrisen

Jeg viser til brev fra Energi- og miljøkomiteen av 24. april 2025, med representantforslag 231 S (2024–2025) fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om tiltak for å løse mikroplastkrisen.

Jeg deler fullt og helt representantenes bekymring om spredning av mikroplast som et globalt miljøproblem, og regjeringen arbeider derfor nasjonalt, regionalt og globalt for å fremskaffe bedre kunnskap om mikroplastforurensning og identifisere og iverksette tiltak for å redusere utslippene til miljøet.

For bare fire år siden ble den første norske plaststrategien lansert. Den skisserer en rekke tiltak for å få mer kunnskap om miljøproblemene ved plastforurensning, herunder mikroplast, til miljøet. Vi vet ikke nok om hvilke kjemiske egenskaper mikroplasten kan ha eller hvordan dette påvirker miljøet, dyr og mennesker. Metoder for å ta prøver og analysere de aller minste plastbitene er fortsatt på utviklingsstadiet, og vi mangler derfor kunnskap om mengden nanoplast i miljøet. Det er også disse partiklene som er så små at de kan komme inn i cellene våre. Helse- og omsorgsdepartementet og Folkehelseinstituttet arbeider med å undersøke hvilke konsekvenser mikroplastforurensning har for menneskers helse.

1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en oversikt over det totale omfanget av utslipp av mikroplast i Norge og fremsette et forpliktende mål om en betydelig utslippsreduksjon.

En viktig prioritet har vært å skaffe mer kunnskap om omfanget av mikroplastforurensning i miljøet. Derfor ble overvåkningsprogrammet Mikronor etablert i 2021. Hensikten med

overvåkningsprogrammet er å få mer kunnskap om mengden mikroplast i miljøet for å vurdere hvilke tiltak mot mikroplastforurensning som vil ha størst effekt, og følge med på effekten av disse tiltakene over tid.

Vi har nå mer data og kunnskap om mikroplastutslipp enn tidligere, blant annet basert på miljøovervåkingen, men vi mangler fortsatt en oversikt over det totale omfanget. Selv om miljøovervåking kan gi oss svar på tilstedeværelsen i miljøet, spredningsveier og nivåer, kan det ikke gi oss alle svar vi trenger for å fastslå hvilke sektorer, kilder eller aktiviteter som bidrar med mest mikroplast til miljøet. I parallell med overvåkingen vil en kartlegging av utslipp gradvis gi et bedre, og mer nøyaktig bilde av utslippene fra ulike sektorer og kilder.

Det vil være utfordrende å sette kvantitative mål for utslippsreduksjon for mikroplast, siden vi fortsatt mangler nasjonale estimater av utslipp fra flere kilder som antas å være betydelige. Dette gjelder spesielt estimater fra sektorer som jordbruk, industri/produksjon og gjenvinning og havbaserte kilder. Uten et godt referansepunkt vil vi mangle data til å måle framgang mot oppnåelsen av målet, og det vil også være vanskelig å tildele sektorene ansvar for oppnåelsen av målet.

2. Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å få ned mikroplastutslippet fra de mest betydelige kildene, slik som bildekk, maling og tekstiler.

Regjeringens politikk for å få ned utslippene av mikroplast er beskrevet i Norges plaststrategi. De fleste tiltakene er fulgt opp eller under arbeid. Gjennom EØS-samarbeidet har vi fått på plass en omfattende regulering av tilsatt mikroplast i ulike produkter, slik som rengjøringsprodukter, kosmetikk, hudpleieprodukter og maling. Det er også nylig blitt enighet om felleseuropeisk regelverk for å redusere utslipp av såkalt plastpellets som er en annen stor kilde til mikroplastutslipp.

For utilsiktet utslipp av mikroplast fra for eksempel dekk, tekstiler og maling, er det vanskeligere å identifisere treffsikre og riktige tiltak. Plastprodukter er også internasjonale handelsvarer og Norge importerer de fleste plastprodukter som brukes i her i landet. Derfor må vi samarbeide med andre land om bl.a. designkriterier slik at produktene i minst mulig grad slipper ut eller brytes ned til mikroplast. Norge er ledende i arbeidet for en ambisiøs global plastavtale hvor vi ønsker at avtalen også skal inneholde tiltak som reduserer mikroplastforurensning, for eksempel ved designkrav til plastprodukter slik at de blir mer robuste mot slitasje og forvitring.

Departementet vil i samråd med Miljødirektoratet vurdere hvorvidt det kan være behov for å identifisere og jobbe med flere tiltak innen sektorer og store utslippskilder. Vi ser at for eksempel mikroplastutslipp fra industri – særlig plastprodusenter og plastgjenvinning – er et område som i mindre grad er regulert. Jeg er for eksempel kjent med at Miljødirektoratet ser på mulighetene for å få mikroplast inn i flere utslippstillatelser hos relevante bedrifter.

3. Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram forslag om et mikroplastfond etter modell av NOx-fondet.

NOx-fondet ble stiftet i 2008 av 15 næringsorganisasjoner på bakgrunn av NOx-avtalen med myndighetene for å møte Norges forpliktelser i Gøteborgprotokollen og NEC-direktivet. Virksomheter som melder seg inn i NOx-fondet betaler en innbetalingssats til fondet i stedet for avgift til staten. Innbetalte midler går deretter tilbake til næringen, ved at tilsluttede virksomheter kan søke NOx-fondet om støtte til NOx-reduserende tiltak.

Et mikroplastfond etter modell av NOx-fondet krever at man kan måle utslipp av mikroplast etter kilder og knytte disse til pliktsubjekter som skal ha et ansvar for å redusere utslipp og innbetale en avgift i et fond. I tillegg at det innføres en avgift per gitt enhet av mikroplastutslipp. Med dagens kunnskapssituasjon er ikke dette mulig. Det foreligger utredninger som har anslått mikroplastutslipp for ulike kilder som veitransport, gummigranulat m.fl., men disse kan ikke spores tilbake til virksomheter som kan ilegges plikter eller avgifter.

4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette et gummigranulatfond der fotballklubber og kommuner kan søke om midler til ombygging og rehabilitering av kunstgressbaner til mikroplastfrie systemer.

Regjeringen arbeider nå med en handlingsplan for omstilling fra bruk av gummigranulat, og vurderer i den forbindelse ev. tiltak for å støtte omstillingen fra gummigranulat på kunstgressbaner. Det ytes allerede betydelig statlig tilskudd til idrettsanlegg i kommunene gjennom spillemidlene til idrettsformål. I 2024 ble det tildelt ca. 240 millioner kroner fra spillemidlene til kunstgressanlegg, hvor tilskuddet til baner uten gummigranulat er høyere enn til baner med gummigranulat.

5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som vil føre til rask utfasing av ikke-essensiell plast, prioritert etter farepotensial for natur og mennesker.

Gjennom EØS-samarbeidet har vi allerede faset ut visse plastprodukter som har høy risiko for å forøple og havne i naturen og som relativt enkelt kan erstattes med engangsprodukter i andre materialer eller ombruksprodukter. Dette gjelder bomullspinner (q-tips), bestikk, tallerkener, sugerør, rørepinner til drikkevarer, ballongpinner, samt matbeholdere, drikkebegre og drikkevareemballasje av ekspandert polystyren (EPS). I tillegg er alle produkter laget av okso-nedbrytbar plast omfattet av omsetningsforbudet. EU-kommisjonen vil evaluere direktivet innen 3. juli 2027, hvor de blant annet skal vurdere om andre produkter skal inkluderes i virkeområdet til direktivet. Norge vil bidra i dette arbeidet.

I EUs emballasjeforordning er det forbud mot å bringe visse typer engangsemballasje i omsetning fra 1. januar 2030. Forbudene gjelder ikke bare engangsplastemballasje selv om

det er den største gruppen. Emballasjeforordningen stiller også krav til forbruket av lette plastbæreposer.

Gjennom plastpartnerskapet jeg har inngått med næringslivsorganisasjonene, forplikter også norske virksomheter seg til å redusere bruken av engangsprodukter av plast som har høy forsøplingsrisiko, nemlig matbeholdere for hurtigmat og drikkebegre, inkludert lokk.

6. Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med relevante aktører, styrke forskningen på tiltak for å redusere utslipp av og menneskelig eksponering for plast og plastkjemikalier.

Norge har et internasjonalt ledende forskningsmiljø innen både mikroplast og farlige kjemikalier i plast og det vil være viktig å støtte og koordinere videre forskning på dette fagfeltet. Kunnskapen om farlige stoffer i plast har økt de siste årene, men det er fortsatt kunnskapsbehov både når det gjelder hvilke kjemikalier som brukes i plast, hvorvidt de kan lekke ut av plasten og i hvilken grad de kan ha negative innvirkninger på menneskers helse og miljø. Samtidig er mange farlige stoffer faset ut av plast på det europeiske markedet, blant annet gjennom forbud i ulike kjemikalier regelverk.

Regjeringen har styrket kunnskapsgrunnlaget om farlige stoffer i plast, for eksempel har miljømyndighetene bevilget midler til en rapport som benyttes i arbeidet med å etablere en ny global plastavtale og andre internasjonale sammenhenger. I tillegg deltar og bidrar Norge økonomisk i EU-partnerskapet PARC som blant annet har et eget prosjekt om kjemikalier i plast.

7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fase ut salget av produkter som lekker mikroplast og plastkjemikalier, slik som plastleker, matemballasje og husholdningsprodukter som skjærefjører og kjøkkenredskap.

De som produserer, importerer og selger produkter er ansvarlig for at de er trygge. De skal vite hva produktene inneholder og skal kunne svare på om det er stoffer som kan føre til helse- eller miljøskade i produktene, og hvilke stoffer dette eventuelt er. Forbud eller andre reguleringer er nødvendig der virksomhetene ikke selv faser ut de farligste stoffene.

Norge er en sentral aktør i arbeidet med å fase ut helse- og miljøfarlige kjemikalier i Europa og globalt. Mye av dette gjelder plastprodukter. Den mest effektive reguleringen for et giftfritt miljø skjer gjennom internasjonale avtaler. Vi prioriterer å delta aktivt i europeisk reguleringsarbeid under kjemikalier regelverket REACH og relevante produktregelverk, slik som regelverket om leketøy, samt gjennom FNs kjemikaliekonvensjoner og ny global plastavtale. Mange farlige stoffer i plast er faset ut, eksempler er tungmetaller, bisfenoler, ftalater og flammehemmere.

Nylig ble REACH-restriksjonen for omsetting av tilsatt mikroplast vedtatt. Restriksjonen er svært omfattende og dekker mange bruksområder, som for eksempel kosmetikk, plantevernmidler og fyllmaterialer til kunstgress. Det anslås at restriksjonen kan redusere utslippene av mikroplast til miljøet med 500 000 tonn over 20 år.

Også på matområdet, som helsemyndighetene har ansvaret for, skal alle stoffer som tilsettes eller er ment å komme i kontakt med mat være trygge. Det er produsentene som har ansvaret for å sikre og dokumentere at emballasje og andre produkter ikke gir fra seg stoff i mengder som gjør at maten blir helseskadelig. Helsemyndighetene skal påse at de tar dette ansvaret. Plast som er ment å komme i kontakt med mat er regulert i detalj.

Når ny kunnskap viser at bruken av stoffer og materialer kan innebære en helse- eller miljørisiko, må regelverket endres, for eksempel gjennom endring av grenseverdier eller forbud og utfasing. Det gjelder også for materialer og gjenstander som kan ev. kan tilføre mikroplast til mat og vann, samtidig er ikke kunnskapen om helserisikoen god nok.

8. Stortinget ber regjeringen sikre at nye kjemikalier alltid må godkjennes før produkter som inneholder kjemikaliene, selges på markedet, fremfor dagens praksis, hvor man må forby farlige kjemikalier først når de er identifisert som farlige.

I Europa har vi godkjenningsordninger for biocider, plantevernmidler og legemidler. Biocider og plantevernmidler er kjemiske eller biologiske preparater som inneholder aktive stoffer som har til hensikt å motvirke eller kontrollere uønskede og skadelige organismer som rotter og mus, mygg, sopp, insekter og ugress. Godkjenning av farlige stoffer kan da gis hvis de er nødvendige for samfunnet, selv om de er giftige for mennesker og miljøet. Før preparatene kan godkjennes gjør myndighetene en grundig vurdering etter gitte kriterier, der det blant annet er bestemmelser for sikre at stoffer som kan gi langtidseffekter som kreft eller reproduksjonsskader, forstyrrer hormonsystemet eller er miljøgifter fases ut.

Slik godkjenningsordning er ikke hensiktsmessig for alle typer kjemikalier også fordi det er svært mange kjemiske stoffer på markedet, og det derfor vil være en uoverkommelig oppgave å vurdere alle stoffer med tanke på godkjenning. Gjennom kjemikalierelverket REACH må alle virksomheter registrere sine stoffer og både kunne dokumentere egenskapene til stoffene, at de ikke utgjør en risiko og hvordan disse håndteres på en trygg måte for helse og miljø, før de kan settes på markedet.

9. Stortinget ber regjeringen pålegge alle produsenter av produkter som gjør at folk får i seg mikroplast og miljøgifter, å merke dette tydelig på produktene.

Det finnes allerede flere merkeordninger. For enkelte produktgrupper stiller regelverket krav om informasjon med fullstendig sammensetning. Dette gjelder kosmetikk, legemidler og næringsmidler. På den måten kan personer som for eksempel er allergiske mot spesifikke

kjemiske stoffer velge bort produkter som inneholder disse. I noen tilfeller kan enkelte typer matprodukter bli merket med advarsler for å beskytte ulike grupper i befolkningen. Biocidbehandlede produkter skal også merkes med informasjon om de aktive stoffene som er brukt.

For noen produkter er det krav om CE-merke, som er en ordning der produsentene må erklære at et produkt samsvarer med krav som stilles i regelverket og derfor kan selges i Europa. Krav om slik merking som også omfatter at produktene ikke inneholder farlige stoffer som er regulert gjelder for leketøy og for elektriske og elektroniske produkter. Gjennom frivillig miljømerking av produkter med det offisielle Svanemerket eller EU-blomsten, kan forbrukere og profesjonelle få lett forståelig informasjon om gode miljøvalg for produkter.

Framover vil digitale produktpass gi detaljert informasjon om produkters opprinnelse, materialer, og miljøpåvirkning. Informasjonen vil formidles gjennom en QR-kode eller lignende merking på produktet. Digitale produktpass vil gjøre det lettere for aktørene langs hele produktets verdikjede og for forbrukerne å ta mer informerte valg samtidig som arbeidet for tilsynsmyndigheter forenkles.

10. Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om plast, herunder mikroplast.

I 2021 ble som nevnt Norges plaststrategi lansert. Jeg mener det er viktig at vi nå bruker ressursene på å iverksette tiltakene beskrevet i plaststrategien, inkludert også gjennomføre nytt EU/EØS-regelverk og slutføre forhandlingene om en global plastavtale som regjeringen prioriterer særlig høyt. Vi får stadig mer kunnskap om utfordringene ved plast og mikroplast i miljøet, og ser ikke at det på nåværende tidspunkt at det er hensiktsmessig med en stortingsmelding.

Med hilsen

Andreas Bjelland Eriksen